

Motion till riksdagen 2021/22:2529

av Adam Marttinen m.fl. (SD)

Kriminalvårdsfrågor

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fler anstalts- och häktesplatser och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att hyra fängelseplatser utomlands och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ägandeformer för Kriminalvårdens lokaler och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stordrift av Kriminalvårdens anläggningar och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fängelser anpassade för livstidsdömda samt för dem som ska avvisas eller utvisas och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om uppskov av verkställighet och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utebliven inställning vid verkställighet av fängelsestraff och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om oövervakade besök på anstalter och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utökad verksamhet med narkotikahundar och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om rökförbud i anstalter och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om modernisering av häktesförhandlingar och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sänkt gräns för obligatorisk häktning och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sänkt gräns för häktning av unga och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kameraövervakning i cellen och tillkännager detta för regeringen.

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta regler för när permission ska kunna beviljas och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om större inflytande för målsägande vid permission och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skadestånd vid beviljad permission utan delgivning till målsägande och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta regler för permission för intagna i klass 1- eller klass 2-anstalt och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förbättrad statistik inom Kriminalvården och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om automatisk villkorlig frigivning och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om återgång till tidigare straff vid ny brottslighet och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om elektronisk övervakning vid frisläppande och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Situationen för Kriminalvården är akut. Myndigheten har i årtal nedprioriterats och därmed både dragits med underskott och tvingats skjuta nödvändiga åtgärder som renoveringar och nybyggnationer på framtiden. Samtidigt har brottsligheten och antalet som döms till påföljd ökat, vilket även förutsätts öka än mer i framtiden. Den höga beläggningen äventyrar personalens säkerhet, ökar risken för incidenter mellan intagna och försämrar möjligheten till rehabilitering. Enligt myndighetens budgetunderlag kommer det redan detta år saknas hundratals platser jämfört med vad som krävs. 2022 beräknas det saknas 783 fasta platser i anstalt och 376 fasta platser i häkte, således över 1 000 platser. Denna brist täcks nu framförallt av tillfälliga platser och beredskapsplatser, men denna temporära lösning innebär merkostnader för det offentliga och tär på Kriminalvårdens anställda. Kriminalvården bedriver en kärnverksamhet för en rättsstat inom brottsbekämpningen. Verksamheten är essentiell, gällande både det rehabiliterande och det inkapaciterande. Det krävs att myndigheten kontinuerligt och långsiktigt får de resurser och befogenheter de behöver för att genomföra denna nödvändiga verksamhet.

Fler anstalts- och häktesplatser

Sverigedemokraternas kriminalpolitik är omfattande och medför vid sitt införlivande en kraftigt höjd straffmassa. Detta, tillsammans med våra satsningar för en större och effektivare poliskår, kommer att leda till att fler människor kommer att spendera en längre tid på anstalt. En kriminalvård krävs som kan ta emot alla som döms till påföljd.

Kriminalvården har bland annat i underlag anfört att de rekommenderar att nödvändiga straffskärpningar uteblir eller försenas då de inte inom anslagen, eller ens med de äskade förstärkningarna, kommer att kunna ta emot alla som är dömda att avtjäna sina straff. Detta är ett underbetyg till regeringen. Kriminalvården ska ha de resurser som

krävs för tillräcklig kapacitet så att samtliga som döms till straff, även när behövliga straffskärpningar genomförs, kan avtjäna sina straff.

Vi föreslår därför att regeringen ska upprätta en handlingsplan för hur kapaciteten kraftigt ska utökas på sikt, och kontinuerligt uppdateras jämte kommande lagstiftningsärenden.

Fängelseplatser utomlands

Svensk kriminalvård är dyrast i EU. Enligt Europeiska rådets senaste straffrättsliga statistik kostar det i snitt 359 euro per fånge och dygn i svenskt fängelse medan motsvarande siffra i länder som Estland, Lettland och Polen ligger under 50 euro per fånge och dygn. Samtidigt är Sverige i en situation där en allt större del av fängelsepopulationen utgörs av utländska medborgare.

För att kunna genomföra framtida kostnadsbesparingar, och delvis avhjälpa den överbeläggning som finns för svensk kriminalvård idag, bör möjligheterna att hyra fängelseplatser i andra länder utredas. Dessa ska delvis kunna användas för livstidsdömda, långtidsdömda eller utländska medborgare när det inte är möjligt att placera dem i ett fängelse i deras hemland för att hålla nere kostnaderna, men även för att hantera tillfällig överbeläggning.

Genom att säkerställa att det finns etablerade möjligheter att på kort sikt hyra platser i andra länder finns möjligheten att parera tillfälliga toppar med överbeläggning i svenska fängelser, även när kapaciteten i den svenska kriminalvården är tillfredsställande i omfattning.

Ägandeformer för Kriminalvårdens lokaler

I rapporten RiR 2020:16 konstaterar Riksrevisionen gällande anstaltsbeståndet, vilket är korrekt, att Kriminalvården främst hyr sina anstaltslokaler av det statliga bolaget Specialfastigheter AB. Hyreskontrakten löper under lång tid, och förhandlingar mellan parterna påverkar myndighetens möjlighet att anpassa verksamheten. Det bör i det akuta läge som Kriminalvården befinner sig i finnas skäl för regeringen att ta ett större ansvar i frågan. Regeringen noterar i den efterföljande skrivelsen att det ankommer på Kriminalvården att ansvara för sin lokalförsörjning och att myndigheten förväntas vara bäst lämpad att göra bedömningar om antal och storlek på anstalter. Det stämmer förvisso att Kriminalvården torde ha en närmare kunskap än regeringen i flera aspekter, men hur politiken påverkar myndigheternas agerande bör inte underskattas. Exempelvis bör just ordningen där Kriminalvården hyr sina lokaler av ett statligt bolag ifrågasättas. Kriminalvården har i ett flertal dokument, bl.a. det senaste budgetunderlaget, noterat att den nuvarande relationen med Specialfastigheter påverkar myndighetens handlingsutrymme. I flertalet andra länder äger och förfogar motsvarande myndigheter över sina egna lokaler. En utredning bör därför tillsättas där möjliga ägandeformer för Kriminalvårdens lokaler ses över och utvärderas utifrån möjlig kapacitet, kostnad för byggnation och drift.

Stordrift

I samma rapport (RiR 2020:16) och efterföljande skrivelse noteras fördelarna med stordrift. Regeringen anser att den nuvarande utvecklingen tenderar att gå i denna riktning, medan Riksrevisionen konstaterar att närhetsprincipen hindrar utvecklingen mot stordriftsanläggningar. Vi anser att vikten av tillgängliga anstalts- och häktesplatser överstiger de potentiella fördelar som närhetsprincipen medför. Den nuvarande trenden mot stordrift bör stärkas. Regeringen bör därför, i lämpliga styrdokument, uppdraga åt Kriminalvården att premiera stordriftsanläggningar och fler anstaltsplatser.

Fängelser anpassade för livstidsdömda samt för dem som ska avvisas eller utvisas

Den svenska kriminalvården ska vara human och anpassad efter verkligheten. Obefogat höga kostnader per intagen i kriminalvården är svåra att motivera när platsbristen är så pass akut som den är. Regeringen bör därför återkomma med förslag om en ny form av kriminalvårdsanstalt för utländska medborgare som ska utvisas eller avvisas eller väntar på beslut om en sådan åtgärd. Denna nya form av kriminalvård ska vara av enklare standard baserad på basala behov i form av mat och husrum och inte erbjuda några rehabiliteringsåtgärder. Samma krav på säkerhet som övriga anstalter ska gälla. Även de som dömts till riktiga livstidsstraff utan möjlighet till tidsbestämning, i enlighet med Sverigedemokraternas förslag, bör hänvisas till denna typ av anstalt.

Uppskov av verkställighet

Enligt strafftidslagen (2018:1251) får uppskov av verkställighet meddelas med bland annat anledning av hälsa eller familje-, arbets- eller utbildningsförhållanden. Även om man kan ha viss sympati för att ett fängelsestraff påverkar den dömdes liv så är det just detta som är syftet med ett inkapaciterande straff. Möjligheten bör tillämpas restriktivt, om alls. I synnerhet möjligheterna till uppskov med anledning av arbets- och utbildningsförhållanden bör utgå. Detta bör ges regeringen tillkänna.

Utebliven inställning vid verkställighet av fängelsestraff

Om en dömd inte är frihetsberövad när fängelsestraffet är verkställbart föreläggs han eller hon att senast en viss dag inställa sig vid en kriminalvårdsanstalt. Det finns dock många exempel när personer uteblir utan reella konsekvenser för en sådan handling. Ett sådant agerande bör resultera dels i ytterligare påföljd, dels i att möjligheten till villkorlig frigivning uteblir. Detta bör ges regeringen tillkänna.

Oövervakade besök på anstalter

Narkotika förekommer i stor utsträckning inne på svenska anstalter. Enligt intagnas egna berättelser beskrivs tillgången i vissa fall som obegränsad. Ett fortsatt drogmissbruk inne på anstalter utgör både en säkerhetsfråga för de anställda och ett problem för de intagnas rehabilitering.

Även om vissa framsteg skett gällande kontrollen över narkotika på anstalter kvarstår problemet, varför ytterligare åtgärder är befogade. Narkotika tas ibland in genom besök till intagna. Därför bör restriktionerna för när Kriminalvården får förbjuda oövervakade besök lättas upp.

Utökad verksamhet med narkotikahundar

Redan idag sker viss kontroll med hjälp av narkotikahundar. Denna verksamhet finns dock i en mindre omfattning än vad som krävs för att utöva erforderlig kontroll över samtliga häkten och anstalter. Verksamheten med narkotikahundar i Kriminalvårdens regi bör således utökas.

Rökförbud i anstalter

Kriminalvårdens beläggning är otvetydigt ansträngd över rimlighetens gräns. Myndigheten har under senare tid producerat en rad underlag som styrker detta samt redogör för situationen med nuvarande, historiska och projicerade beläggningar och scenarier. Utöver detta har myndigheten efterfrågat åtgärder i syfte att möta den framtida utveckling som förutses. En av dessa åtgärder är ett generellt rökförbud i häkten och säkerhetsanstalter. Förutom värdet ur brandsäkerhetssynpunkt skulle detta avlasta personalresurser som idag läggs på hantering och kontroll av cigaretter och tändare och administration av rökrelaterad misskötsamhet. En sådan ordning bör utredas. Utredningen bör även ta ställning till huruvida detta bör vara tillfälligt under den tid Kriminalvården är underdimensionerad eller permanent.

Häktesförhandlingar

Med anledning av häktesförhandlingar saknas möjligheter för Kriminalvården att fullgott planera beläggning av häkten, då enskilt måste placeras i närheten av där en sådan förhandling ska äga rum. Kriminalvården har därför efterfrågat möjligheten att genomföra häktesförhandlingar via videolänk samt möjligheten att placera häktade i arrest när förhandlingar hålls i en ort långt ifrån häktet. En sådan ordning bör utredas och införas.

Sänkt gräns för obligatorisk häktning

Den organiserade kriminaliteten förvärras av att grovt kriminella snabbt återvänder från frihetsberövande åtgärder till sina tidigare omständigheter. Rättsväsendet ses som oförmöget att reagera på brott, varför viljan att stanna i en kriminell livsstil ökar. En åtgärd är att sänka gränsen för obligatorisk häktning från två år till ett år. Fler kriminella som begår grova brott och som inte tidigare suttit häktade med anledning av brottsligheten skulle därmed fortsatt vara frihetsberövade. Detta förbättrar inte bara synen på rättsväsendet utan hindrar återfall i brott från dessa individer och gör samhället säkrare för samtliga medborgare.

Sänkt gräns för häktning av unga

Brottsligheten söker sig allt längre ned i åldrarna och brotten som begås är allt allvarigare. Även unga och omyndiga personer begår idag så pass allvarlig brottslighet att regelverket kring häktning av unga måste anses omodernt. Unga kan häktas idag, men institutet nyttjas restriktivt i dessa fall. Det bör särskilt beaktas vilken typ av brottslighet som den unge begått och huruvida personen har kopplingar till organiserad brottslighet. Det finns således anledning att revidera lagen så att häktning av unga nyttjas i fler fall än idag. Brott som föranleder häktning ska antingen vara av allvarlig art, vara av upprepad karaktär eller antyda risk för återfall.

Kameraövervakning i cellen

Mycket av kriminaliteten i anstalter och häkten sker i de intagnas celler där övervakningskameror inte är tillåtna idag. Det är exempelvis främst i celler som nyttjande av narkotika huvudsakligen sker, samt händelser såsom hot och misshandel. Med anledning av detta finns övervägande säkerhetsskäl att i klass 1- och klass 2-anstalter tillåta kameraövervakning med ljudupptagning i celler.

Skärpta regler för när permission kan beviljas

Kvalifikationstiden reglerar hur lång tid av den totala strafftiden som ska ha avtjänats för att permission ska kunna beviljas. Kvalifikationstiden är för kort, i synnerhet gällande allvarlig brottslighet. Att tillåta permissioner kort tid efter begånget brott bör utifrån ett brottsofferperspektiv anses omotiverat, även om den dömde gärningsmannen naturligtvis har ett intresse av permission. En utredning bör tillsättas med uppgift att utreda kvalifikationstidens längd med utgångspunkt att denna ska utökas i allmänhet och för allvarlig brottslighet i synnerhet.

Större inflytande för målsägande vid permission

Om en målsägande uppgett att de vill bli meddelade när gärningsmannen har permission så är det av yttersta vikt att Kriminalvården också gör det. Brottsoffer ska känna sig säkra på att de inte riskerar att stöta på sin gärningsman under tiden denne avtjänar sitt straff. Målsägande bör därför ha ett större inflytande över när permissioner planeras och ha rätt att neka datum som för målsägande kan vara viktiga.

Skadestånd vid beviljad permission utan delgivning till målsägande

I det fall målsägande har uppgett att han eller hon vill bli meddelad när gärningsmannen har permission ska permission endast kunna genomföras efter att informationen delgivits. Om permission genomförs utan delgivning bör målsägande ha rätt till skadestånd.

Skärpta regler för permission för intagna i klass 1- eller klass 2-anstalt

Reglering gällande permissioner måste ses över och revideras i strängare riktning för brott av sådan grad att de resulterar i straff som avtjänas i en klass 1- eller klass 2-anstalt. Övervakade permissioner bör i sådana fall utgå. Permissioner bör i dessa fall ske övervakat eller genom användning av elektronisk fotboja. Det får ankomma på regeringen att till riksdagen inkomma med förslag på hur användningen av permissioner ska bli striktare. För livstidsdömda ska permission aldrig beviljas.

Förbättrad statistik inom Kriminalvården

I Sverige är runt en tredjedel av landets intagna i anstalt utländska medborgare. För nyintagna under 2018 var 35 procent utländska medborgare, vilket är en ökning med sex procentenheter jämfört med 2009. Ser man även till dem som invandrat och fått svenskt medborgarskap är andelen med utländsk bakgrund givetvis högre. En exakt siffra går dock inte att få fram.

Kriminalvården är i dag förbjuden i lag att registrera intagnas ursprungliga nationalitet eller om de har invandrarbakgrund. Det går med andra ord inte att titta närmare på intagna i gruppen svenska medborgare trots att den gruppen i dag, på grund av hög invandring, är allt mer heterogen. Därmed skapas ett hinder för att få förståelse för utvecklingen i samhället.

Regeringen bör därför uppdraga åt Kriminalvården att föra statistik gällande vad som nu anförts.

Automatisk villkorlig frigivning

Sverige tillämpar automatisk villkorlig frigivning, vilket innebär att den kriminelle blir villkorligt frigiven efter att två tredjedelar av straffet har avtjänats på anstalt. Detta skapar en stor diskrepans mellan det allmänna rättsmedvetandet och den lagstiftning som finns. För att öka förståelsen för svensk lagstiftning och för att försvåra för en kriminell livsstil vill Sverigedemokraterna avskaffa den automatiska tvåtredjedelsfrigivningen. Utgångspunkten för villkorlig frigivning bör vara att sådan inte ska ske utan snarare utgöra ett incitament för gott beteende och rehabilitering under fängelse-tiden. Vidare bör den tidigaste villkorliga frigivningen som kan beviljas vara först efter tre fjärdedelar av utdömt straff. När det gäller återfallsförbrytare bör villkorlig frigivning aldrig tillämpas.

Återgång till tidigare straff vid ny brottslighet

Andelen dömda som återfaller i brott har under en lång tid legat på en hög nivå. Enligt Riksrevisionens rapport Återfall i brott återfaller i genomsnitt 70 procent av dem som dömts till fängelse i ny brottslighet inom tre år.

Även om Sverigedemokraterna vill avskaffa den automatiska villkorliga frigivningen kommer det även efter en sådan reform finnas tillfällen när personer döms till villkorliga straff eller frigives villkorligt till följd av gott uppträdande.

Detta får dock aldrig leda till att personer tillåts begå brott under prøvotiden utan att återgå till det ursprungliga straffet, oavsett brottets allvarlighetsgrad. Den som är

villkorligt frigiven och återfaller i brottslighet skall, utan undantag, således alltid återgå till tidigare straff.

Fotboja vid frisläppande efter allvarliga brott

Återfallsrisken för dem som har avtjänat ett fängelsestraff är hög. Statistiken visar att risken för återfall ökar med de lagförda personernas tidigare brottsbelastning. Det är ett mönster som kan observeras över en längre tidsperiod.

Med anledning av detta bör personer som dömts för allvarlig brottslighet, i synnerhet brott mot person, vid frigivningen förses med elektronisk fotboja. Den elektroniska fotbojan bör nyttjas i proportion till fängelsestraffets längd. Syftet med en sådan ordning är att minska recidivriskerna och öka möjligheten att beivra återfall i brott. Att avtjäna ett utdömt fängelsestraff är enkom en del av återgången till det normala samhället. Även perioden efter fängelsestraffet bör med tanke på den återfallsstatistik som finns vara betingad av viss kontroll.

Adam Marttinen (SD)

Katja Nyberg (SD)

Bo Broman (SD)

Ebba Hermansson (SD)